

*manu*SCRIPTS

Revista d'història moderna

27

*manu*SCRITS

Revista d'història moderna

27

La dona en l'esfera laboral
en l'època moderna

Manuscrits. Revista d'Història Moderna és una publicació científica que edita treballs de recerca originals relatius al període de l'Edat Moderna (segles xv-xviii). Els continguts de la revista van adreçats a investigadors, estudiants universitaris i persones interessades en aquesta àrea de coneixement.

Direcció

Javier Antón Pelayo (UAB)

Secretaria de redacció

Montserrat Jiménez Sureda (UAB)

Consell de redacció

Adrià Cases Ibáñez (UAB),
Antonio Espino López (UAB),
Elena Fernández García (UAB),
Ignasi Fernández Terricabras (UAB),
Oriol Junqueras i Vies (UAB),
Maria Antònia Martí Escayol (UAB)
Eulàlia Miralles i Jori (UAB),
Enric Pujol i Casademont (UAB)
Andrea Ricci (UAB),
Lluís Roura i Aulinas (UAB),
Pilar Sánchez (UAB),
Antoni Simon i Tarrés (UAB)

Consell assessor

Ángel Alcalá (Brooklyn College, The City University
of New York, United States),
Ernest Belenguer Cebrían (Universitat de Barcelona, Espanya),
Peter Burke (Emmanuel College, Cambridge, United Kingdom),
William J. Callahan (Toronto University, Canada),
James Casey (Norwich University, United Kingdom),
John H. Elliott (Oxford University, United Kingdom),
Josep Fontana (Universitat Pompeu Fabra, Espanya),
Giovanni Levi (Università Cà Foscari di Venezia, Italia),
François López (Université Michel de
Montaigne-Bordeaux III, France),
Tomás Mantecón Novellán (Universidad de Cantabria, Espanya),
Geoffrey Parker (The Ohio State University, USA),
Stuart Woolf (Università Cà Foscari di Venezia, Italia)

Direcció i tramesa d'articles

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament d'Història Moderna
i Contemporània
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
<http://seneca.uab.es/manuscrits>

Subscripció i administració

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

Intercanvi

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
Secció d'Intercanvi de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel.: 93 581 11 93. Fax: 93 581 32 19
sb.intercanvi@uab.es

Composició

Medusa

Edició i impressió

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 15 96. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

ISSN 0213-2397

Dipòsit legal: B. 2994-1985

Imprès a Espanya. Printed in Spain

Imprès en paper ecològic

Bases de dades en què MANUSCRITS està referenciada

- Dialnet (Unirioja)
- DICE del CINDOC
- Directory of Open Access Journals (DOAS)
- Índice Español de Ciencias Sociales y Humanidades (ISOC-CSIC)
- Latindex
- RACO (Revistes Catalanes amb Accés obert)
- Revistas Españolas de Ciencias Sociales y Humanas (RESH)

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei. Se n'autoritza la reproducció del sumari i dels resums sempre que n'aparegui la procedència.

Les opinions expressades en articles, notes, informacions, ressenyes i treballs publicats a MANUSCRITS són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

Aquesta revista es regeix pel sistema d'avaluadors externs.

DADES CATALOGRÀFIQUES RECOMANADES PEL SERVEI DE BIBLIOTEQUES
DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Manuscrits. Revista d'Història Moderna

Manuscrits. Revista d'Història Moderna / Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres. Departament d'Història Moderna i Contemporània. — 1 (maig 1985 -). — Bellaterra : [Universitat Autònoma de Barcelona*, 1985-]. — 23 cm

Anual

ISSN 0213-2397

I. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història Moderna i Contemporània.

I. Història Moderna.

94

Sumari

Manuscripts

Núm. 27, p. 1-210, 2009, ISSN 0213-2397

Les paraules clau són en llenguatge lliure.

Se n'autoritza la reproducció dels resums i de les pàgines de l'índex.

<http://ddd.uab.cat/record/28>

13-14 Editorial

DOSSIER. La dona en l'esfera laboral en l'època moderna

17-19 **JIMÉNEZ SUREDA, Montserrat**
Presentación

21-49 **JIMÉNEZ SUREDA, Montserrat** (Universitat Autònoma de Barcelona)
La mujer en la esfera laboral a lo largo de la historia. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 21-49.

Este artículo analiza las diversas esferas laborales en que las mujeres occidentales han estado presentes, los hitos y los mitos asociados a las mismas, los enfoques historiográficos pasados y presentes y cómo esas esferas evolucionaron a lo largo de la historia.

Palabras clave: mujer, esfera laboral, historia, historiografía.

La dona en l'esfera laboral al llarg de la història

Aquest article analitza les diverses esferes laborals en què s'han enquadrat les dones a Occident, els canvis i els mites associats a elles, els enfocaments historiogràfics passats i presents i com aquestes esferes han evolucionat al llarg de la història.

Paraules clau: dona, esfera laboral, història, historiografia.

Women at work through the history

The author analyses the diverse scopes in which women had been at work in the Western world and their evolution, historic landmarks and myths associated with them and how they had been treated by historiography.

Key words: women at work, historic landmarks, myths, historiography.

- 51-58 **HAFTER, Daryl M.** (Eastern Michigan University)
El trabajo femenino preindustrial a gran escala en la Francia moderna.
Manuscripts. Revista d' Història Moderna, 2009, núm. 27, p. 51-58.

Durante el siglo XVIII se llevó a cabo en Francia un proceso de tránsito de la manufactura a domicilio al sistema industrial a gran escala. Uno de los protagonistas principales de esta evolución fueron las mujeres, que abandonaron el hogar para acudir a las nuevas concentraciones fabriles. Allí, fueron relegadas al desempeño de tareas auxiliares, como el gobierno de las nuevas máquinas, las cuales, aunque más productivas, no implicaron una alteración del reducido salario que las obreras cobraban respecto al de sus homónimos masculinos.

Palabras clave: trabajo femenino, industrialización, Francia, siglo XVIII.

El treball femení preindustrial a gran escala a la França moderna

Al llarg del segle XVIII, a França es va produir un procés de trànsit de la manufactura a domicili al sistema industrial a gran escala. Un dels protagonistes principals d'aquesta evolució van ser les dones, que van abandonar la llar per anar a les noves concentracions fabrils, on van ser relegades a fer tasques auxiliars, com la d'ocupar-se de les noves màquines. Aquestes màquines, si bé eren més productives que les anteriors, no van implicar cap alteració del salari reduït que les obreres cobraven respecte dels seus homònims masculins.

Paraules clau: treball femení, industrialització, França, segle XVIII.

Women at work. Great scale industry in Early Modern France

During the XVIIIth century, some French industries experienced a change from putting out system to a great scale system of production. One of the main actors of that evolution were women that left putting out system to occupy themselves in great buildings made to concentrate all the production process. In the new structure, women made tasks reputed as secondary as taking care of the new machines. These machines were more efficient but women at work continued to perceive minor wages compared with male workers.

Key words: women at work, great scale industry, France, XVIIIth century.

- 59-76 **REY CASTELAO, Ofelia** (Universidad de Santiago de Compostela)
Las instituciones monásticas femeninas, ¿centros de producción?
Manuscripts. Revista d' Història Moderna, 2009, núm. 27, p. 59-76.

Los conventos femeninos tenían una base económica rentista y las monjas que los ocupaban procedían de grupos sociales nobles y ricos, y en su mayoría habían entrado en religión sin vocación y por imposición de sus familias. En ese contexto, era poco obedecida la insistencia de las órdenes religiosas en la pobreza y en que el trabajo, junto con la oración, debía servir para combatir los peligros de la ociosidad. En este artículo se pretende seguir este tema —ya tratado por la bibliografía especializada— buscando los indicios de la actividad laboral de las monjas y, sobre todo, explicando las razones de su escasa relevancia en con-

traste con la pesada carga de trabajo que soportaban las hermanas legas y el abundante servicio doméstico existente en los conventos.

Palabras clave: conventos, monjas, hermanas legas, servicio doméstico, trabajo.

Les institucions monàstiques femenines. Centres de producció?

Els convents femenins tenien una base econòmica rendista i les monges que els ocupaven procedien de grups socials nobles i rics i, majoritàriament, havien entrat al món de la religió sense vocació i per imposició de les seves famílies. En aquell context, era poc obeïda la insistència dels ordes religiosos en la pobresa i que el treball, juntament amb l'oració, havia de servir per combatre els perills de l'ociositat. En aquest article es pretén seguir aquest tema —ja tractat per la bibliografia especialitzada— buscant els indicis de l'activitat laboral de les monges i, sobretot, explicant les raons de la seva escassa rellevància en contrast amb la feixuga càrrega de treball que suportaven les germanes llegendes i l'abundant servei domèstic existent en els convents.

Paraules clau: convents, monges, germanes llegendes, servei domèstic, treball.

Monasteries for nuns as centers of production?

Spanish monasteries for nuns had an economical rentier basis. Nuns that lived in them were of noble status. Their families were wealthy and nuns often were obliged to take their veils without having experienced a religious appeal. Consequently, the norms of the religious orders insisting in poverty, in work and praying as means of avoiding leisure were not so much attended. Through this article, Rey tries to find the tasks of the nuns and she compares them with the great amount of work done by the lay sisters and by the servants of both monasteries and nuns.

Key words: monasteries, nuns, lay sisters, servants, work.

77-99

RIAL GARCÍA, Serrana Mercedes

Trabajo femenino y economía de subsistencia: el ejemplo de la Galicia moderna. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 77-99.

Durante la época moderna, las características estructurales de la agricultura gallega basada en la pequeña propiedad campesina, sostenida con mano de obra familiar, y la profunda integración entre reproducción, producción y consumo, convirtieron a las mujeres en el elemento central de las explotaciones familiares, aunque no resulte sencillo aproximarse con fidelidad a su enorme y diversificado esfuerzo laboral dado el silencio documental que suele acompañarlo. Además, la temprana e intensa emigración masculina ensanchó las obligaciones familiares, sociales y económicas de las mujeres cuya situación legal no fue diferente de la del resto de la Corona de Castilla. Envueltas en las estructuras jerárquicas de una sociedad patriarcal, pero no por ello víctimas pasivas de su destino, su trabajo, remunerado o no, desde el hogar al telar y desde el campo hasta

el mar, se erigió en un modelo de empleo productivo esencial para la reproducción económica de la Galicia moderna.

Palabras clave: mujeres, trabajo, economía agraria, Galicia moderna.

Treball femení i economia de subsistència: l'exemple de la Galícia moderna

Durant l'època moderna, les característiques estructurals de l'agricultura gallega basada en la petita propietat pagesa sostinguda amb mà d'obra familiar, i la profunda integració entre reproducció, producció i consum, van convertir les dones en l'element central de les explotacions familiars, encara que no resulti senzill aproximar-se amb fidelitat al seu enorme i diversificat esforç laboral atès el silenci documental. A més, la primerenca i intensa emigració masculina va augmentar les obligacions familiars, socials i econòmiques de les dones, la situació legal de les quals no va ser diferent de la de la resta de les dones de la Corona de Castella. Constrenyides per les estructures jeràrquiques d'una societat patriarcal, però no per això víctimes passives del seu destí, el seu treball, remunerat o no, des de la llar fins al teler i des del camp fins al mar, es va erigir en un model de treball productiu essencial per a la reproducció econòmica de la Galícia moderna.

Paraules clau: dones, treball, economia agrària, Galícia moderna.

Women's work and subsistence economy. The case of Early Modern Galice

During the Modern Period, the structural characteristics of the Galician agriculture, based in the small rural property sustained with family manpower, and the high integration between reproduction, production and consumption, transformed women into the essential members of the households though, because of the silence of the documental sources, it is not easy to know faithfully their huge and diverse labouring. Besides, the early and intense masculine emigration enlarged the family, social and economic obligations of the women, whose legal situation was not different to that of the rest of the Crown of Castile. Constricted by the hierarchical structures of a patriarchal society, but not for this reason passive victims of their destination, their work, remunerated or not, from the home to the loom and from the field until the sea, was erected in a productive employment model essential for the economic reproduction of Early Modern Galice.

Key words: women, work, agrarian economy, Modern Galice.

101-111 **AHUMADA BATLLE, Laia de** (Universitat de Barcelona i Institut d'Estudis Catalans)

Les senyores feudals com a hisendades i gestores del patrimoni. *Manuscrits. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 101-111.

Els arxius familiars ens permeten endinsar-nos de ple en la vida quotidiana dels seus protagonistes. Aquest és el cas de l'Arxiu del Palau de la família Requesens, que conserva milers de documents que ens permeten recuperar la història par-

ticular i la del país. L'epistolari d'Hipòlita Roís de Liori, vídua del governador general de Catalunya, Lluís de Requesens, conté 872 cartes, de les quals 89 són escrites per ella. Són cartes adreçades a la família i als administradors, que ens ofereixen la possibilitat de reconstruir la vida d'Hipòlita, com a mare i com a dona d'affers. Hipòlita és el que avui anomenaríem una empresària, ja que dedica la seva vida a negocier i no escatima esforços per tal de conservar el patrimoni familiar i emprendre negocis tèxtils, aprofitant la seva xarxa d'influències i basant-se en les relacions de poder que exerceix damunt dels homes i dones al seu servei.

Paraules clau: Hipòlita Roís de Liori, família Requesens, vídua rica, administració patrimonial, epistolari familiars.

Las señoras feudales como hacendadas y gestoras del patrimonio

Los archivos familiares permiten que nos adentremos hasta el fondo en la vida cotidiana de sus protagonistas. Este es el caso del «Arxiu del Palau» de la familia Requesens, donde se conservan miles de documentos que nos permiten recuperar la historia particular y la del país. El epistolario de Hipòlita Roís de Liori, viuda del gobernador general de Cataluña, Lluís de Requesens, contiene 872 cartas, 89 de las cuales son autógrafas. Son cartas, dirigidas a la familia y a los administradores, que nos ofrecen la posibilidad de reconstruir la vida de Hipòlita en su doble condición de madre y mujer de negocios. Hipòlita constituye lo que hoy llamaríamos una empresaria, ya que dedica su vida a los negocios y no ahorra esfuerzos en pos de conservar el patrimonio familiar y emprender negocios textiles, aprovechando su red de influencias y basándose en las relaciones de poder que ejerce sobre los hombres y mujeres que tiene a su servicio.

Palabras clave: Hipòlita Roís de Liori, familia Requesens, viuda rica, administración patrimonial, epistolarios familiares.

Dames as landlords and patrimony curators

Family archives can be the bases to research daily life of their possessors. This is the case of the Palace Archive —Arxiu del Palau— that belongs to Requesens' family. There lie thousands of documents that can allow us to write Requesens' own history as well as a more generic one. A member of that family, Hipòlita Roís de Liori, widow of Lluís de Requesens, one of the governors-general of Catalonia in the Early Modern Age, had a collection of 872 letters, 89 of them written by her. Those last letters were addressed to other members of the family and to their servants. They offer us the possibility of understanding Hipòlita's double nature as mother and businesswoman, for Hipòlita devoted herself to both tasks and, during her own life, she tried not only to maintain the family possessions, but also to increase them through the investment in textile business and through the use of her relations and servants.

Key words: Hipòlita Roís de Liori, Requesens family, rich widow, patrimony administration, family letters.

- 113-139 **YETANO LAGUNA, Ana** (Universitat Autònoma de Barcelona)
Con toca. Mujeres y trabajo hospitalario, avances en tiempos convulsos. Las hermanas de la caridad. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 113-139.

A finales del siglo XVIII y principios del siglo XIX se estableció en Cataluña un novedoso sistema de comunidades femeninas, llamadas hermandades de la caridad, que ejercieron su labor asistencial en centros hospitalarios de carácter público. Las estructuras administrativas tradicionales que regían estos centros fueron introduciendo sistemas organizativos más eficientes, entre ellos, un personal más especializado y mejor formado, integrado por religiosas que sólo tenían los votos simples. Siguiendo el modelo del Hospital de la Santa Creu de Barcelona, se analizan las iniciativas llevadas a cabo en Reus, Valls, Cervera, Zaragoza y Huesca.

Palabras clave: hermanas de la caridad, trabajo femenino, hospitales, siglo XVIII, siglo XIX.

Amb vel. Dones i treball hospitalari, avenços en temps convulsos. Les germanes de la caritat

A finals del segle XVIII i principis del XIX es va establir a Catalunya un sistema nou de comunitats femenines, les germandats de la caritat, que van exercir la seva tasca assistencial en centres hospitalaris de caràcter públic. Les estructures administratives tradicionals que regien aquests centres van introduir sistemes organitzatius més eficients, entre els quals hi ha un personal més especialitzat i millor format, integrat per religioses que només havien fet vots simples. Seguint el model de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, s'analitzen les iniciatives portades a terme a Reus, Valls, Cervera, Saragossa i Osca.

Paraules clau: germanes de la caritat, treball femení, hospitals, segle XVIII, segle XIX.

With veil. Women's work at hospitals. Progress in a difficult time. The sisters of mercy

At the end of the XVIIIth century and at the beginning of the XIXth one, a new system of communities of women, the sisters of mercy, was established in Catalonia. These communities used to work in public hospitals. The staff of those public hospitals organised them in a more efficient way and sisters of mercy were called to work in them. The author analyses a process that took place in some Spanish cities as Reus, Valls, Cervera, Saragossa and Huesca, following the previous example of Barcelona.

Key words: sisters of mercy, women at work, hospitals, XVIIIth century, XIXth century.

MISCEL·LÀNIA

143-160 RUBIO CAMPILLO, Xavier (Universitat de Barcelona)

Teoria de jocs aplicada a la història de la guerra moderna. De Balaguer a Almenar, 1710. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 143-160.

El present treball posa de manifest el potencial que la teoria matemàtica de jocs pot tenir en les investigacions sobre història de la guerra. Partint de la base que l'estudi de les fonts textuais sovint és insuficient per entendre la casuística generada a l'entorn d'un conflicte armat, es proposa l'ús de la teoria de jocs com a sistema d'estudi de les variables rellevants a nivell operacional, a fi de formular hipòtesis. Tot fent servit aquest model matemàtic és possible integrar dades provinents de diferents fonts textuais, així com del procés de presa de decisions de l'ésser humà i l'impacte dels accidents geogràfics en les mateixes. Es presenta, com a cas d'estudi, l'anàlisi de les maniobres operacionals realitzades durant la fase inicial de la campanya del 1710 emmarcada dins la Guerra de Successió al front de guerra català, que finalitzà amb la batalla d'Almenar.

Paraules clau: història de la guerra, teoria de Jocs, Guerra de Successió.

Teoría de juegos aplicada a la historia de la guerra moderna. De Balaguer a Almenar, 1710

El presente trabajo pone de manifiesto el potencial que la teoría matemática de juegos puede tener en relación a las investigaciones sobre la historia de la guerra. Partiendo de la base que el estudio de las fuentes textuales puede ser insuficiente para entender la casuística generada por un conflicto armado, se propone el uso de la teoría de juegos como sistema de análisis de las variables relevantes a nivel operacional, con la finalidad de generar nuevas hipótesis. Mediante la aplicación de este modelo matemático es posible integrar datos procedentes de diferentes fuentes textuales, ya sea del proceso de toma de decisiones del ser humano, ya sea del impacto de los accidentes geográficos en el mismo. Se presenta, como caso de estudio, el análisis de las maniobras operacionales realizadas durante la fase inicial de la campaña de 1710, enmarcada dentro del frente de guerra catalán durante la Guerra de Sucesión, que finalizó con la batalla de Almenar.

Palabras clave: historia de la guerra, teoría de juegos, Guerra de Sucesión.

Game theory applied to the history of war during the Early Modern Age. From the Battle of Balaguer to the Battle of Almenar, 1710

This paper tries to show the potential that the application of mathematical game theory can provide to military history research. Discussing the fact that the use of primary sources is often insufficient to understand the complexity generated by a violent conflict, this work proposes the use of game theory as a tool to analyze important variables at an operational level, thus allowing the researcher to formulate new hypothesis about the causes of a given situation. The use of this mathematical model is useful to integrate data coming from different pri-

mary textual sources, as well as the human processes of decision making and the impact that geographical features could had on them.

A case study is presented, analyzing the operational maneuvers in the Catalan theatre of war that led to the battle of Almenar in 1710, inside the War of the Spanish Succession.

Keywords: Military History, Game Theory, War of the Spanish Succession.

- 161-186 **ROCA VERNET, Jordi** (Universitat Autònoma de Barcelona)
 Pau Claris i la cultura constitucional catalana del Trienni Liberal (1820-1823). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 161-186.

Per què Pau Claris no es convertí en un heroi de la nació espanyola? Si resseguim la gènesi del discurs històric sobre la nació liberal, observarem que l'ús de la història va ser cabdal per al desenvolupament de les múltiples interpretacions de la Constitució gaditana de 1812. Durant els anys del Trienni Liberal (1820-1823) es produí una ampliació substancial dels significats de la norma gaditana. La nova cultura constitucional suscità la subversió d'alguns dels límits establerts per la seva predecessora. La religió catòlica, la monarquia borbònica i la història nacional ja no eren els pilars de la cultura constitucional. La pluralitat de projectes liberals va permetre que el liberalisme radical usés la història de Catalunya per potenciar el contingut revolucionari de la norma de 1812 mentre el moderantisme se servís de les institucions i de les lleis catalanes per fer just el contrari.

Paraules clau: Constitució de 1812, història de la nació liberal, lleis i institucions catalanes, república, religió.

Pau Claris y la cultura constitucional del Trienio Liberal (1820-1823)

¿Por qué Pau Claris no se erigió en un héroe de la nación española? Si rastreamos la génesis del discurso histórico sobre la nación liberal, veremos que el uso de la historia fue un lugar fundamental para el desarrollo de las múltiples interpretaciones de la Constitución gaditana de 1812. Fue en el Trienio Liberal (1820-1823) en el que se produjo una ampliación substancial de los significados de la norma gaditana. La nueva cultura constitucional suscitó la subversión de algunos límites establecidos por su predecesora. La religión católica, la monarquía borbónica y la historia nacional dejaron de ser los pilares de la cultura constitucional. La pluralidad de proyectos liberales permitió que el liberalismo radical usara la historia de Cataluña para potenciar el contenido revolucionario de la norma de 1812 mientras que el moderantismo hizo todo lo contrario con la rememoración de instituciones y leyes catalanas.

Palabras clave: Constitución de 1812, historia de la nación liberal, leyes e instituciones catalanas, república, religión.

Pau Claris and the Catalan constitutional culture from 1820 to 1823

Why Pau Claris has not been considered an hero for Spaniards? If we focus on the historical explanations given about Spain during the liberal governments of the XIX century, we will realize that the use of history has been a crucible for the

multiplicity of interpretations given to the Spanish constitution dated in 1812. During the liberal government from 1820 to 1823, the constitution of 1812 deepened the reforms contained in its own text. The new constitutional culture subverted some limits established by that old constitution. Catholic faith, Bourbonic monarchy and the history of a united Spain were not the base of the new constitutional culture. A great variety of the liberal projects allowed the use of the history of Catalonia to increase the more revolutionary aspects of 1812 text by a radical liberalism whereas a more moderate point of view inside liberalism used the history of Catalonia to focus on Catalan law and institutions to call for order.

Key words: 1812 Constitution, liberalism, history of Spain, history of Catalonia, Catalan law and institutions, republic, Catholic faith.

TREBALLS D'INVESTIGACIÓ

189-192 **CUSÓ I SERRA, Marta**

Un monestir cistercenc femení català durant el primer segle borbònic espanyol. Santa Maria de Vallbona (1701-1802). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 189-192.

193-194 **CASES IBÁÑEZ, Adrià**

Guerra i vida quotidiana a la Catalunya del canvi dinàstic (1705-1714). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 193-194.

195-196 **SALA I RUSIÑOL, Gerard**

Mare Nostrum? El comerç català a l'últim terç del segle xvi. Catalans, genovesos i turcs al Mediterrani occidental (1530-1600). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 195-196.

197-198 **RICCI, Andrea**

Perfil biogràfic de Narcís Feliu de la Penya i Farell. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 197-198.

199-200 **AMOR LÓPEZ, Silvia**

La pràctica epistolar a la Catalunya moderna. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2009, núm. 27, p. 199-200.

201-210 **Ressenyes**

Bel Bravo, María Antonia. *Mujer y cambio social en la Edad Moderna*. (María Carbó Martín)

Borderías, Cristina (ed.). *La historia de las mujeres: perspectivas actuales*. (Elena Fernández García)

Reixach i Puig, Ramon. *Els orígens de la tradició política liberal catòlica a Catalunya*. Mataró, s. xviii i xix. (Andrea Ricci)

Simon, Antoni. *Pau Claris. Líder d'una classe revolucionària*. (Miquel Pérez Latre)

NORMES DE COL·LABORACIÓ

1. Els articles hauran de ser originals i es publicaran en català o castellà. Es presentaran mecanografiats a doble espai, en fulls numerats de mida DIN A4 (30 línies de 60 espais, 280 paraules). Hom recomana que no superin les vint-i-cinc pàgines, incloent-hi gràfiques, notes i bibliografia. A la primera pàgina de l'article constarà la informació següent: títol de l'article, nom i cognoms de l'autor, professió, telèfon i adreça postal i electrònica professional; a la segona pàgina hi haurà un resum de 150 paraules en català, en castellà i en anglès, i entre tres i cinc paraules clau en les tres llengües esmentades, que permetin la classificació/identificació de l'article. Hom trametrà a més una còpia en suport magnètic en qualsevol dels processadors de text habituals.

2. Pel que fa a la bibliografia i a les referències, hom ha de considerar:

Les **al·lusions a autors** al text aniran acompanyades normalment d'una referència explícita afegida a continuació entre parèntesis (cognom de l'autor, any de publicació i eventualment la pàgina); en el cas d'una cita textual, a continuació del text s'afegirà aquesta referència entre parèntesis, en la qual constarà necessàriament la pàgina. Exemples:

[...] és a dir, no solament de la família aristocràtica o de la de qualsevol altra forma d'agrupació familiar (Petit, 1997).

[...] Les confraries i germandats responien segons Isidoro Moreno (1972: 199) a la doble necessitat d'associar-se en el marc local i d'assegurar-se la salvació eterna.

[...] en paraules de Schumpeter, la economia conquistà entre els escolàstics tardans «si no una existència autònoma, al menys sí una existència ben determinada» (Schumpeter, 1971: 136).

3. A la fi de l'article s'inclourà per ordre alfabètic una bibliografia amb les referències completes que permetin la identificació dels treballs. De la següent manera:

a) quan es tracti d'un llibre:

Castro, A. (1996). *La realidad histórica de España*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica.

(Cognoms de l'autor en minúscules, nom; any de publicació entre parèntesis; títol del llibre en cursiva o subratllat; lloc d'edició; editorial).

b) quan es tracti d'un article:

Asensio, E. (1972-1973). «Notas sobre la historiografía de Américo Castro». *Anuario de Estudios Medievales*, 8, p. 349-392.

(Cognoms de l'autor en minúscules, nom; any de publicació entre parèntesis; títol de l'article entre cometes; títol de la revista en cursiva o subratllat; volum i número; pàgines inicial i final).

Cal evitar les notes a peu de pàgina, però si són imprescindibles hauran de numerar-se i agrupar-se després del text de l'article i abans de la bibliografia. Per a les al·lusions i cites s'observaran els mateixos criteris que per a la resta del text.

4. Les taules —única denominació que s'utilitzarà per a tota mena de quadres i relacions estadístiques— numerades amb xifres aràbigues, aniran en un full apart a continuació de l'article. Tanmateix, s'hauran de referenciar explícitament al text.
5. La il·lustració s'ajustarà a les indicacions següents:
 - a) Totes les figures s'hauran de presentar en paper blanc, preferentment de mida DIN A4, acompanyades del títol, la llegenda i la font. En un full apart s'afegiran les dades estadístiques amb les quals s'ha elaborat la gràfica. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor corresponent en xifres aràbigues. El text ha de fer referència explícita a les gràfiques reproduïdes.
 - b) Tots els mapes s'hauran de presentar en dues còpies en paper blanc, preferentment de mida DIN A4. Hauran d'estar ben definits. Els títols, la llegenda i la font aniran només a la segona còpia. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor corresponent en xifres aràbigues. El text ha de fer referència explícita a les gràfiques reproduïdes.
6. El consell de redacció es reserva el dret de retornar els articles que no compleixin aquestes normes o, en el seu cas, d'adaptar-los als criteris establerts.
7. El consell de redacció comunicarà al col·laborador l'acceptació de l'article després de l'oportú examen.

NORMAS DE COLABORACIÓN

1. Los artículos tendrán que ser originales y se publicarán en castellano o catalán. Se presentarán mecanografiados a doble espacio, en hojas numeradas de tamaño DIN A4 (30 líneas de 60 espacios, 280 palabras). Se recomienda que su extensión no supere las veinticinco páginas, incluyendo gráficos, notas y bibliografía. En la primera página del artículo constará la información siguiente: título del artículo, nombre y apellidos del autor, profesión, teléfono y dirección postal y electrónica profesional; en la segunda página habrá un resumen de 150 palabras en castellano, en catalán y en inglés, y entre tres y cinco palabras clave en las tres lenguas citadas, que permitan la clasificación e identificación del artículo. Se enviará además una copia en soporte magnético en cualquiera de los procesadores de texto habituales.

2. En cuanto a la bibliografía y a las referencias, habrá que atenerse a lo siguiente:

Las **alusiones a autores** en el texto irán acompañadas normalmente de una referencia explícita añadida a continuación entre paréntesis (apellidos del autor, año de publicación y eventualmente la página); en el caso de una cita textual, a continuación del texto se añadirá esta referencia entre paréntesis, en la que constará necesariamente la página. Ejemplos:

[...] es decir, no ya sólo de la familia aristocrática o de la de cualquier otra forma de agrupación familiar (Petit, 1997).

[...] Las cofradías y hermandades respondían según Isidoro Moreno (1972: 199) a la doble necesidad de asociarse en el marco local y asegurarse la salvación eterna.

[...] En palabras de Schumpeter, la economía conquistó entre los escolásticos tardíos «si no una existencia autónoma, al menos sí una existencia bien determinada» (Schumpeter, 1971: 136).

3. Al final del artículo se incluirá, por orden alfabético, una bibliografía con las referencias completas que permitan la identificación de los trabajos. Por tanto:

- a) Cuando se trate de un libro:

Castro, A. (1996). *La realidad histórica de España*. México: Fondo de Cultura Económica.

(Apellidos del autor en minúsculas, nombre; año de publicación entre paréntesis; título del libro en cursiva o subrayado; lugar de edición; editorial.)

- b) Cuando se trate de un artículo:

Asensio, E. (1972-1973). «Notas sobre la historiografía de Américo Castro». *Anuario de Estudios Medievales*, 8, p. 349-392.

(Apellidos del autor en minúsculas, nombre; año de publicación entre paréntesis; título del artículo entre comillas; título de la revista en cursiva o subrayado; volumen y número; páginas inicial y final.)

Conviene evitar las notas a pie de página, pero si son imprescindibles deberán numerarse y agruparse después del texto del artículo y antes de la bibliografía. Para las alusiones y citas, se observarán los mismos criterios que en el resto del texto.

4. Las tablas —única denominación que se utilizará para todo tipo de cuadros y relaciones estadísticas—, numeradas en cifras arábigas, irán en una hoja aparte al final del artículo. Sin embargo, habrá que referenciarlas explícitamente en el texto.
5. La ilustración se ajustará a las indicaciones siguientes:
 - a) Todas las figuras deberán presentarse en papel blanco, preferentemente en tamaño DIN A4, acompañadas del título, la leyenda y la fuente. En una hoja aparte se añadirán los datos estadísticos con los cuales se ha elaborado el gráfico. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábigas. El texto ha de hacer referencia explícita a los gráficos reproducidos.
 - b) Todos los mapas deberán presentarse en dos copias en papel blanco, de tamaño preferentemente DIN A4. Deberán estar bien definidos. Los títulos, la leyenda y la fuente irán sólo en la segunda copia. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábigas. El texto ha de hacer referencia explícita a los mapas reproducidos.
6. El consejo de redacción se reserva el derecho de devolver los artículos que no cumplan estas normas o, en su caso, de adaptarlos a éstas.
7. El consejo de redacción comunicará al colaborador la aceptación del artículo tras el oportuno examen.

Subscripció, compres i intercanvis:

Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona
Apartat postal 20. 08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

Subscripció / Suscripción

Desitjo subscriure'm a *Manuscripts. Revista d'Història Moderna* a partir del número 27 (2009). Preu de subscripció: 16 €.

Deseo suscribirme a *Manuscripts. Revista d'Història Moderna* a partir del número 27 (2009).

Precio de suscripción: 16 €.

Data:
Fecha

Nom i cognoms:
Nombre y apellidos

Adreça postal:
Dirección postal

Típus de targeta de crèdit:
Tipo de tarjeta de crédito

Número de la targeta de crèdit:
Número de la tarjeta de crédito

Data de caducitat de la targeta:
Fecha de caducidad de la tarjeta:

Signatura / Firma

Preu unitari de venda dels números endarrerits: núm. 4/5: 6,01 €; núm. 6: 4,96 €; núm. 7: 6,01 €; núm. 8-9: 9,02 €; núm. 10: 15,03 €; núm. 11-16: 10,82 €; núm. 17: 15,63 €; núm. 18-19: 15,63 €; núm. 20-22: 16 €. Núm. 1, 2 i 3, exhaurits.

Els subscriptors poden acollir-se a la compra de la col·lecció «Monografies Manuscripts» amb el mateix descompte sobre el preu de venda. Fins ara han aparegut set monografies. Los suscriptores pueden acogerse a la compra de la colección «Monografies Manuscripts» con el mismo descuento sobre el precio de venta. Han aparecido hasta ahora siete monografías.

1. AA.VV., *La cultura del Renaixement. Homenatge al pare Miquel Batllori*, 1993 (10,22 €). – 2. A. Simon Tarrés, *La població catalana a l'edat moderna*, 1996 (10,82 €). – 3. AA.VV., *Diez años de historiografía modernista*, 1997 (10,82 €). – 4. J. Antón Pelayo, *La herencia cultural. Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, 1998 (15,03 €). – 5. A. Espino López, *Catalunya durante el reinado de Carlos II. Política y guerra en la frontera catalana, 1679-1697*, 1997 (18,03 €). – 6. M.A. Martí Escayol, *La construcció del concepte de natura a l'Edat Moderna. Natura, cultura i identitat en el pensament català dels segles xvi i xvii*, 2005 (20 €). – 7. O. Junqueras Vies, *Economia i pensament econòmic a la Catalunya de l'Alta Edat Moderna (1520-1630)*, 2006 (15 €).